

Derleme / Review Paper

“Kula Volkanik Jeoparkı Yönetim Planı” İçin Öneriler *Recommendations for Kula Volcanic Geopark Management Plan*

Hasibe KÖRBALTA

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar 4. Bölge Müdürlüğü
Tevfikiye Mahallesi 3808 Sokak No: 2 45010 - MANİSA

Geliş (Received): 15 Şubat (February) 2018 / Düzeltme (Revised): 25 Nisan (April) 2018 / Kabul (Accepted): 12 Haziran (June) 2018

ÖZ

Türkiye'nin genç volkaniklerinin ender olarak görüldüğü alanlardan birisi Kula Volkanik Jeoparkıdır. Kula Volkanik Jeoparkı, Küresel Jeoparklar Ağına üyeliği sayesinde Türkiye'de jeopark niteliğindeki diğer alanlardan ayrılmaktadır. Jeopark her ne kadar küresel bir görünürlüğe sahip olsa da Türkiye çapında çok fazla tanınmamaktadır. Jeopark'ın tamamını kapsayan bir mevzuat düzenlemesinin ve alanın yönetimi sağlayacak bir planlama çalışmasının bulunmaması, Kula Volkanik Jeoparkının sürdürülebilir kullanımına engel olmaktadır. Küresel Jeoparklar Ağına üyeliğin sürdürülebilmesi için bu ağın gerektirdiği şartları sağlamak durumunda olan jeoparkın, ilgili gereklilikleri sağlayabilmesi de söz konusu bu planlı yönetimle mümkün olabilecektir. Bu çalışmada Kula Volkanik Jeoparkının planlı bir şekilde yönetiminin sağlanabilmesi ve koruma-kullanma dengesi içerisinde sürdürülebilirliğinin devamı için bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kula, Jeopark, Avrupa Jeoparklar Ağı, Küresel Jeoparklar Ağı

ABSTRACT

Kula Volcanic Geopark is the one of the areas that are rarely seen in Turkey's young volcanics. Kula Volcanic Geopark is distinguished from other areas in the geopark nature in Turkey with its membership of the Global Geoparks Network. Although the geopark has a global visibility on the World, it isn't well known in Turkey. The lack of a legislation covering the entire area and a planning work to provide field management have prevented the sustainable use of Kula Volcanic Geopark. The geo-park, which is in a position to provide the conditions required for the network to become a member of the Global Geoparks Network, will be able to fulfill these requirements with this planned management. In this study, some proposals will be brought in order to ensure the planned management and sustainability of the Kula Volcanic Geopark's in protection-use balance.

Keywords: Kula, Geopark, European Geoparks Network, Global Geoparks Network

GİRİŞ

Jeolojik süreçlerin oluşturduğu; Mağaralar, Şelaleler, Kaldera, Volkan Konileri, Peri Bacaları, Fosil Yatakları, Travertenler, Vadiler, Kanyonlar, Krater Gölleri, stratigrafik istif, mineral yapı vb. gibi yer kabuğunun oluşum ve değişim sürecinin anlaşılması açısından bilimsel ve eğitimsel değer arz eden, ekolojik dengelerin korunması açısından önemli, insanlara doğa bilinci veren, doğayla kendisi arasında ilişki kurmasını sağlayan, insanların ruh ve beden sağlığını iyileştiren, geliştiren, dinlendirici, rahatlatıcı, gelecek nesillere aktarılması için korunmaya muhtaç, hassas özellikli ve ülkelerin ekoturizm potansiyeli açısından çok önemli kaynak değer teşkil eden jeolojik-jeomorfolojik oluşumlar, jeolojik açıdan korunması gerekli tabiat varlıkları yani jeolojik miras olgusunun temelini oluşturmaktadır (www.jemirko.org.tr, 2017)

Jeolojik mirasın jeopark, jeosit ve jeotop kavramlarını içine alan geniş bir anlamı vardır. JEMİRKO'nun (Jeolojik Mirası Koruma Derneği) 29/03/2003 tarihli genel kurulunda üyelerin katkıları ile oluşturulmuş terimlerden *Jeosit*, en geniş kapsamıyla, güncel veya eski herhangi bir jeolojik süreci, olayı veya özelliği ifade eden kaya, mineral, fosil topluluğu, yapı, istif, yer şekli veya arazi parçası; *jeopark* ise aynı veya farklı türden jeositlerin topluca bulunduğu, yaya gezme mesafesinden küçük olmayan alanlar şeklinde tanımlanmaktadır. *Jeotop* ise, bir ülkede herhangi bir yer bilimi özelliğinin en tipik, en iyi, en tanımsal şeklinde temsil edildiği yerdir. Bir bakıma benzerleri arasından seçilmiş güzeldir. Kişiden kişiye değişebilen öznel bir niteliği vardır (Kazancı, 2001).

Yazının konusunu oluşturan ve 'Jeolojik Park' kelimesinin kısaltılmış hali olan jeoparklar, bir anlamda 'jeosit'tir. Burada

vurgulanan, bir alanda aynı veya farklı türlerden birkaç jeolojik özelliğin bir arada olmasıdır. Ölçüsü belirtilmemişse de boyut sınırı vardır. Örneğin birkaç m²'lik jeopark olmaz. Böyle yerler "jeosit"tir. Bununla beraber jeopark ile jeosit kavramlarının anlam sınırlarını çizmek kolay olmamakla birlikte birbirlerinin yerine kullanılabilirler. Yan yana jeoparklar tanımlanamaz. Bu durumda hepsi birden tek jeopark oluşturur. Türkiye'de jeopark niteliğine sahip pek çok alan bulunmakla birlikte, uluslararası platformlarda kabul görmüş tek bir jeopark bulunmaktadır. Manisa ili sınırları içerisinde bulunan Kula Volkanik Jeoparkı, 2013 tarihinde 12. si düzenlenen Avrupa Jeopark Konferansı'nda kalite sertifikası alınmış, Türkiye'nin ilk ve tek jeoparkı niteliğini kazanmıştır.

Kula'daki volkan konileri, Batı Anadolu'nun en genç yanardağ patlamalarının gerçekleştiği bölgede az rastlanan bir jeolojik yapıyı oluşturur. Burada 2,5 milyon yıl önce, 250.000 yıl önce ve son olarak da 12.000 yıl önce gerçekleşen yanardağ patlamalarıyla bölgede değişik şekiller oluşmuştur. Peribacaları, volkan konileri, tüflerin üzerinde bulunan insana ait ayak izi fosilleri Kula'yı dünya çapında önemli kılmıştır. Dünyada yalnızca Fransa, İtalya, Macaristan ve ABD'de bulunduğu bilinen ayak izleri koruma altına alınmış ancak Kula'da 20 adet bulunan izler zaman içinde kaçırma ve yağmalamaya maruz kalarak azalmıştır (İnan, 2008).

Yazının ilerleyen bölümlerinde jeopark kavramı detaylı olarak incelenecektir. Türkiye'nin tek jeoparkı özelliğine sahip Kula Volkanik Jeoparkından bahsedilerek jeoparkın yönetimi üzerine öneriler getirilecektir. Getirilen önerilerle jeopark planlama çalışmalarının daha geniş bir perspektiften yürütülmesine katkı sağlanabilecektir.

JEOPARK KAVRAMI VE MEVZUATIMIZDAKİ YERİ

Jeopark, JEMİRKO tarafından terim olarak; aynı veya farklı türden jeositlerin topluca bulunduğu, yaya gezme mesafesinden küçük olmayan alanlar şeklinde tanımlanmaktadır. Çiftçi ve Güngör (2016) ise jeoparkı en az birkaç jeosit olmak üzere diğer doğal ve kültürel miras değerlerini de barındıran, müzesi ve yönetim merkezi bulunan, büyük ölçekli alanlar şeklinde tanımlamaktadır. Erdem (2015) jeopark tanımını biraz daha genişleterek; nadir, estetik, bilimsel ve ekonomik anlamda değer taşıyan jeolojik, jeomorfolojik, biyolojik ve kültürel miras unsurlarının birlikte bulunduğu doğal alanların eğitim, turizm ve ekonomik amaçlı olarak düzenlenmiş hali olarak ifade etmektedir.

Jeopark felsefesinin jeolojik miras kavramıyla birlikte ortaya çıktığı söylenebilir. Jeolojik miras kavramı ise 1970'li yıllarda sistemli olarak ele alınmaya başlanmış olsa da, resmi çalışmaların 1991 yılı Digne Sözleşmesi'nden sonra hız kazandığı söylenebilmektedir. Jeolojik miras teriminin ilk kullanıldığı Digne Bildirgesinin adı veya başlığı "Yerkürenin Hakları" olmuştur. 1991 yılında Fransa'da imzalanan ve 30'dan fazla ülke tarafından kabul edilen Digne Bildirgesi'nde (yerkürenin haklarına ilişkin uluslararası bildirme) "Yerküre uzun süren evrimi ile yaşadığımız çevreyi şekillendirmiştir. Bizim tarihimiz ve yerkürenin tarihi çok yakından ilişkilidir. Yerküre geçmişin ve olayların kaydını tutar. Bu kayıtlar hem yüzeyde hem derinliklerdedir, kayalarda ve kırlardadır. Bu bize kalan jeolojik mirastır" şeklinde jeolojik olay ve süreçler ile jeolojik mirasın önemi ortaya konmuştur (Şaroğlu, 2010; Koçan, 2013). Kısa süre sonra, 1995'te kurulan Avrupa Jeolojik Mirası Koruma Birliği (European Association for the Conservation

of Geological Heritage; ProGEO), bu konunun çağdaş ve bilimsel olarak ele alınmasında önemli bir rol oynamıştır. Özellikle bu jeolojik miras unsurlarının nasıl ve kimler tarafından korunacağı konusuna odaklanarak çözümler geliştirmeye yönelik toplantılar düzenlemiştir (ProGEO Group, 1998; Çiftçi ve Güngör, 2016).

Jeolojik mirasla ilgili atılan bu adımların ardından, 1997'de UNESCO Yerbilimleri Bölümü (UNESCO, The Division of Earth Sciences) Dünya Mirası Koruma alanındaki ulusal ve uluslararası çabaları desteklemek için UNESCO Jeoparklar Programı kavramını başlatmış ve Yer Bilimleri Kararına dayanılarak planlanan "rezerv" adı "geopark" olarak değiştirilmiştir. 2000 yılında, Fransa, Almanya, İspanya ve Yunanistan olmak üzere dört Avrupa bölgesinden temsilciler bir araya gelerek jeolojik mirasın korunması ve jeoturizmin geliştirilmesi yoluyla bölgesel ekonomik kalkınmayı ele aldıkları bir toplantı gerçekleştirmişlerdir. Bu ülkelerin başta gelen ortak özellikleri dördünde de özel jeolojik mirasların, doğal güzelliklerin ve yüksek kültürel zenginliğin bulunduğu kırsal alanların olması ve dördünün de yavaş ekonomik gelişme, işsizlik ve yüksek göç problemleriyle karşı karşıya olmasıdır. Bu ülkeler UNESCO'nun herhangi bir mali desteği olmaksızın, bu problemleri aşabilmek için Avrupa Jeoparklar Ağı (European Geoparks Network) kurulmasını bildiren bir sözleşme imzalamışlardır. Fransa'dan "Reserve Geologique de Haute-Provence", Yunanistan'dan "Natural History Museum of Lesvos Petrified Forest", Almanya'dan "Geopark Gerolstein/Vulkaneifel" ve İspanya'dan "Maestrazgo Cultural Park" Avrupa Jeoparklar Ağı'nın ilk üyeleridir. Bu ağ, söz konusu bu ülkeler arasında UNESCO'nun listesinden daha ötede, bir bilgi paylaşım ağı olarak kullanılmıştır. Ülkeler bu ağ sayesinde deneyimlerini ve projelerini birbirleriyle

paylaşmışlar, toplantılar gerçekleştirmişlerdir. Birbirlerinin fikirlerine katkıda bulunmuşlardır (www.europeangeparks.org, 2017).

Avrupa Jeoparklar Ağı'nın kurulmasından bir sonraki önemli adımı, 2001 yılında UNESCO ile yapılan resmi bir işbirliği anlaşmasının imzalanması ve Avrupa Jeoparklar Ağı'nın UNESCO'nun himayesi altına girmesidir. Şubat 2004'de Paris'te Küresel Jeoparklar Ağı (Global Geoparks Network) kurulmuştur. UNESCO şemsiyesi altında geliştirilen uluslararası bir ortaklık olarak kurulan bu küresel ağın amacı dünya mirası alanlarının korunmasına yönelik en iyi uygulama modellerini ve kalite standartlarını geliştirmek ve sürdürülebilir bölgesel ekonomik kalkınma stratejilerini belirlemek olmuştur (www.europeangeparks.org, 2017).

2004 yılında Madonie Bildirgesi ile Avrupa Jeoparklar Ağı, Avrupa'daki Küresel Ulusal Jeoparklar Ağı üyelerinin bütünleşme organizatörü olarak kabul edilmiştir (Madonie Bildirgesi, 2004). Farklı bir ifadeyle Avrupa Jeoparklar Ağı, UNESCO Küresel Jeoparklar Ağı'nın resmi bir dalı olarak kabul edilmiştir. 2006 yılında II. Küresel Jeopark Konferansı (Kuzey İrlanda - Belfast'da) ve 2008'de 3. Küresel Jeopark Konferansı (Almanya - Osnabruck'da) toplanmıştır. 4. Uluslararası UNESCO Jeopark Konferansı 2010'da Güneydoğu Asya'da (Malezya)'da Langkawi Küresel Jeoparkında toplanmıştır. Günümüzde Küresel Jeoparklar Ağı'nın 129 üyesi bulunmaktadır (www.unesco.org, 2017). Bunların 70 tanesi 23 Avrupa ülkesinde bulunmaktadır (www.europeangeparks.org, 2017).

Jeopark Gelişimi

Dünya üzerinde ve ülkemizde pek çok jeoparkın bulunduğunu söylemek mümkündür.

Ancak yazıda kastedilen bir jeoparkın fiziksel niteliğinden öte farklı işlevleri de yerine getirmesi ve bir jeoturizm etkinliğine konu olarak yerli halkın kültürel ve ekonomik olarak kalkınmasının sağlanmasıdır.

Avrupa Jeoparklar Ağı'na yaptığı tanıma göre *jeoturizm*, bir bölgenin jeolojisini, çevresini, kültürünü, estetiğini, mirasını ve yaşayanlarının refahını göz önünde tutarak o bölgenin kimliğini sürdüren ve geliştiren turizm olarak tanımlanmaktadır. Son yıllarda gelişmeye başlayan ve adına 'Jeoturizm' denilen bu yeni tür turizm anlayışının temelinde ilgili turistlere yerküreyi tanıtmak ve anlatmak yatmaktadır. Jeoturizm değeri olan bölgeleri ise iki farklı kategoride değerlendirmek mümkündür. Fazla görsel değeri olmayan ama bilimsel değeri çok fazla olan birinci grup (bir fosil yatağı, bir mineral oluşumunu içeren bir bölge olabilir) ve bilimsel değerinin yanı sıra görsel değeri de fazla olan ikinci gruptur. Jeoturizm geliştikçe, dünya için yeni bir kavram olan Jeopark kavramının içinde değerlendirilmeye başlandığı görülmektedir. Dünyadaki jeoturizm etkinliklerinin büyük bir çoğunluğu Jeoparklarda gerçekleştirilmektedir. Ancak bir jeoturizm programının yapılması için bir jeoparka gereksinim yoktur (Güngör, 2012).

Jeoparkların milli parklar gibi diğer korunan alanlardan önemli bir farkı, milli parklara kıyasla yerel kalkınmayı daha fazla desteklemesi ve yerel topluluklara ve üretimlere daha fazla destek vermesi gerektiği görüşüne sahip olmasıdır. Yerli halkın yaşadıkları alanı terk etmemeleri, kendi yaşam şekillerini, sanatlarını sürdürmelerinin jeoparkın yönetiminde çok önemli bir rol oynamaktadır. Bir jeopark, jeolojik mirasın sürdürülebilir şekilde korunmasını ve kullanılmasını sağlayarak, orada yaşayan insanların ekonomik refahının artmasını teşvik etmektedir.

Farsani vd. (2012), bir jeoparkın gelişebilmesi için bazı koşulların sağlanması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu koşullar; jeoparkın uygun bir büyüklük ve yerleşime sahip olması, güçlü bir yerel katılımının olması, ekonomik gelişme amacının olması, eğitim imkanlarının sağlaması ve organize etmesi, koruma ve muhafaza etmeye yönelik tedbirlerin alınması ile küresel bir ağa eklenmesidir. Bahsedilen bu gerekliliklerin büyük bir kısmı merkezi yönetimin desteği ve yerel yönetimlerin çabalarıyla karşılanabileceken, bir ağa eklenmek ve diğer jeoparklarla koordinasyon sağlayabilmenin farklı gereklilikleri bulunmaktadır.

Bugün Küresel Jeoparklar Ağı'na bakıldığında bu ağın Fransız mevzuatına tabi, kar amacı gütmeyen uluslararası statüde bir dernek vasfında olduğu görülmektedir. Bu ağ, UNESCO Global Jeoparklarının işletilmesi için UNESCO'nun resmi ortağı durumundadır. Asya-Pasifik'teki Küresel Jeoparklar için Asya-Pasifik Jeoparklar Ağı (APGN); Avrupa'daki Küresel Jeoparklar için Avrupa Jeoparklar Ağı (EGN); Latin Amerika ve Karayipler'deki Küresel Jeoparklar için Latin Amerika ve Karayipler Jeoparklar Ağı, Küresel Jeoparklar Ağının bölgesel ağları görevlerini yürütmektedirler (<http://globalgeoparksnetwork.org>, 2018).

Bir Jeopark Ağına Üye Olma

Bir jeoparkın gelişebilmesi için önceki bölümde bahsedilen kriterlerin yerine getirmesi gerektiği kadar bir ağa üye olarak dünyaya açılması da o jeoparkın gelişebilmesi için oldukça önemlidir. Bir jeoparkın ağa eklenmesinin için bazı şartları taşıması gerekmektedir. Örneğin UNESCO Global Jeoparklar Ağı'na üye olmak için, öncelikle konu UNESCO'nun ulusal ya da devletin UNESCO ile ilişki kuran birimi tarafından değerlendirilmelidir. Bu

değerlendirmenin ardından resmi bir başvuru dosyası hazırlanmalıdır. Bu dosyada alanın tanımlanması (adı, yeri, yüzey alanı, fiziksel ve beşeri coğrafyası özellikleri, yönetim yapısı, başvuru sahibi), Jeolojik Mirasın tanımlanması (alanın genel jeolojik tanımı, uluslararası, ulusal, bölgesel veya yerel ölçeklerdeki değerleri), korunma durumu (geoconservation) (mevcut veya potansiyel baskı unsurları, mevcut koruma durumu, yönetim ve korumaya ilişkin veriler), alandaki ekonomi ve iş planı (ekonomik faaliyetler, mevcut ve planlanan tesisleri, jeoturizm potansiyel analizi, kalkınma politikaları, kamu, halk ve diğer paydaşların farklılıklarını artırıcı politikalar) gibi bilgilerin bulunması gerekmektedir. Bu bilgilerle hazırlanacak dosya öncelikle UNESCO Global Geopark projesi kapsamında bağımsız bir uzman grubuna, daha sonra UNESCO Global Jeoparklar Konseyi'ne gönderilmektedir. Küresel Jeoparklar Ağına üye olmaya hak kazanan jeoparklar konsey tarafından belirlenmektedir (www.unesco.org, 2017).

Ancak bir jeopark ağına üye olmak bu üyeliğin süresiz bir biçimde devam edeceği anlamına gelmemektedir. Belirlenen periyotlarda yapılacak değerlendirmeler neticesinde jeoparkın ağda kalıp kalamayacağına karar verilmektedir. Örneğin, Avrupa Jeoparklar Ağı'na dahil olan jeoparklar ağa katılımlarından itibaren her dört yılda bir incelemeye tabi tutulurlar. Bu incelemeler kapsamında jeoparkın jeoloji ve peyzaj, yönetim yapısının etkinliği, eğitim, jeoturizm faaliyetleri ve bölgesel ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliği şeklinde beş başlık ve bu başlıklar altındaki farklı göstergeler üzerinden yapılmaktadır.

Belirtilen göstergelerin jeoparkta ne kadar uygulandığı doğrultusunda her göstergenin ağırlıklı puanına göre bir değerlendirme

yapılmaktadır. Yapılan değerlendirme neticesinde jeoparka yeşil, sarı ve kırmızı kartlar verilmektedir. Bunlardan ‘yeşil kart’ üyeleri jeopark çalışmalarında ilerleme kaydeden ve ağda aktif olarak kalmayı hak eden jeoparklardır. ‘Sarı kart’ verilen üyeler dört yıllık süreçte tatmin edici bir ilerleme sağlayamayan ve bazı sorunları olan üyelere dir. Bu üyelere en fazla iki yıl olmak üzere bir ilerleme süresi tanınmakta, eğer bu süre zarfında da gerekli ilerlemeleri sağlayamazsa üyeliğine kırmızı kart verilecek jeoparklardır. ‘Kırmızı kart’ verilen üyeler ise dört yıl boyunca aktif olarak çalışmadığı tespit edilen, ağın çalışma felsefesine göre ilerleme sağlayamayan üyelere dir. Bu jeoparkların Avrupa Jeoparklar Ağı üyelikleri iptal edilir. Bu ağdan üyeliğin düşmesi, Küresel Jeoparklar Ağı’na olan üyeliğin de iptal edilmesi anlamına gelmektedir. İptal edilen üyeliğin ardından jeoparkın yeniden başvuru sürecine geçmesi gerekmektedir (Zouros vd., 2010).

Türkiye’de herhangi bir jeopark ağına üye olan sadece bir adet jeopark bulunmaktadır. Bu jeopark, Manisa ili Kula ilçesi sınırı içerisinde bulunan “Kula Volkanik Jeoparkı”dır.

Türkiye’de Jeoparklar

Türkiye’de jeopark durumunda olan ve korunan birçok alandan bahsetmek mümkündür. Örnek olarak, Nevşehir’de Göreme Tarihi Milli Parkı, Adıyaman’da Nemrut Kalderası, Konya’da Meke Maarı, Erzurum’da Kırmızı Mutluluk Vadisi, Aksaray’da İhlara Vadisi, Uşak Ulubey Kanyonu ve Mersin Mut’daki Miyosen Havzası bunlardan bazılarıdır. Ancak jeoparklara yönelik yasal düzenlemelerin tartışılması yakın tarihe dayanmaktadır.

Dünyada jeoparklara yönelik ilk düzenlemeler 2000 li yıllarda yapılmış olup,

Türkiye’deki süreç de buna paralel olarak gelişmiştir. MTA (TUJEMAP) ve bazı sivil organizasyonlar (JEMİRKO) tarafından jeosit olarak koruma altına alınması gerektiği önerilen çok sayıda jeolojik miras öğesi ortaya konmuş olmasının yanında, bunların bir Jeopark düzenlemesi altında, diğer doğal ve kültürel miras unsurları ile birleştirilerek projelendirilmesi konusu henüz çok yenidir. Yine de bu çalışmalar son yıllarda ürünlerini vermeye başlamış ve 2014 yılında Türkiye’nin ilk Ulusal Jeoparkı (Kula Volkanik Jeoparkı) UNESCO Jeopark Ağı’na dahil olmayı başarmıştır (Çiftçi ve Güngör, 2016).

Kula Volkanik Jeoparkı UNESCO Jeoparklar Ağı’na dahil olan ilk ve tek jeopark konumundayken, 2 Ekim 2015 tarihinde UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Doğa Bilimleri İhtisas Komitesi öncülüğünde düzenlenen “Jeopark Alanları Ulusal Listesine Öneri Sunma Çalıştayı” nda 33 öneri olarak jeopark alanı belirlenmiştir. Bu 33 önerinin oylanması neticesinde 16 alan öncelik kazanmıştır. Bunlar; Karapınar Bölgesi, Kapadokya, Pamukkale, Küre Dağları Milli Parkı, Kızılcahamam-Çamlıdere, Mut Miyosen Havzası, Van Gölü, Levent Vadisi, Narman Kırmızı Tabakaları, Tuz Gölü, Kazdağları, Munzur Vadisi, Nemrut Dağı, Ulubey Kanyonu, Kurum Vadisi ve Tortum Vadisi’dir. Çalıştayın bundan sonraki safhasında belirlenen bu onaltı sahadaki yöneticiler ile yakın ilişkilerin kurulması, kendilerine eğitim ve bilgi verilmesi, yerel jeopark projeleri oluşturmaları için teşvik edilmeleri kararlaştırılmıştır (MTA, 2015).

Jeoparklar ve jeositler ülkemizde korunan alan mevzuatı kapsamında değerlendirilmektedir. Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, doğal sitler, arkeolojik sitler ve özel çevre koruma bölgeleri kapsamında değerlendirilmekte olan

jeolojik özellikli alanların yönetimleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. Mevzuat açısından ise birincil mevzuat olarak uluslararası sözleşmeler, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu; 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile Yönetmeliği; 2872 sayılı Çevre Kanunu ve 6831 sayılı Orman Kanunu hükümleri uygulanmaktadır. Jeolojik özellikli sahalar bu mevzuatlar gereği doğal sit alanı, arkeolojik sit alanı, milli park, tabiat anıtı gibi statülerle korunmaktadır. Ülkemizdeki yasal ve yönetsel düzenlemeler kapsamında jeositlere ya da jeoparklara yönelik bir tanımlama olmadığı için, konusuna özel koruma ve kullanma şartlarını belirleyen düzenlemeler de henüz mevzuatımızda bulunmamaktadır.

Yasal olarak terminolojideki bu eksikliğin şüphesiz ki pek çok olumsuz etkisi olmaktadır. Bunların başında milli park, tabiat anıtı ya da doğal sit olarak ilan edilen her alanda aynı hükümlerin geçerli olmasıdır. Örneğin Uludağ Milli Parkı, ormanlık alanları ve zengin habitat çeşitliliğine sahip olup bu kaynak değerleri ile koruma altına alınmıştır. Göreme Tarihi Milli Parkı ise Erciyes ve Hasan Dağının volkanizmaları ile oluşan eşsiz jeolojik güzellikleri ve bu jeolojik yapılarda yaşanmış kültürel zenginlikler ile Milli Park kategorisinde bulunmaktadır. Ancak Uludağ Milli Parkı da, Göreme Tarihi Milli Parkı da aynı mevzuatla yönetilmekte ve uygulamalara konu olmaktadır. Diğer bir örnek olarak Sakarya İli Hendek İlçesi Çayırbaşı Köyü sınırları içerisindeki 400-450 yaşındaki “Meşe Anıt Ağacı” da tabiat anıtı statüsüyle, Manisa'nın Kula ilçesindeki Peribacaları da tabiat anıtı statüsüyle 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve ilgili yönetmeliğince korunmaktadır. Doğal sitler için de durum aynıdır; Muğla'nın Marmaris ilçesindeki ormanlık alan da doğal sit koruması

altındadır, Denizli'nin Pamukkale ilçesinde bulunan travertenler de doğal sit korumasındadır. Dolayısıyla ülkemizde henüz kaynak değerlerin niteliklerine yönelik bir mevzuat geliştirilememiş olup, jeoparklara yönelik uygulamalar da bu eksikliğin birer örneği durumundadır.

Yazının bundan sonraki bölümünde Türkiye'nin ilk ve tek jeoparkı olan Kula Volkanik Jeoparkı ile ilgili bilgiler verilecek ve öneriler getirilecektir.

KULA VOLKANİK JEOPARKI

Kula Yerleşimi

İdari yönden Manisa iline bağlı olan Kula ilçesi; Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu bölümünde, Manisa ili sınırları içinde, Anadolu'yu Ege Bölgesi'ne bağlayan İzmir - Ankara (D-300) Karayolu üzerinde yer almaktadır. Kula, Ege Bölgesinin en büyük yerleşim birimi olan İzmir'e 147 km, Manisa il merkezine ise 118 km uzaklıkta olup ilçenin, deniz seviyesinden yüksekliği 720 m.'dir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre ilçenin 2016 yılı nüfusu 44.951 kişidir (TUİK, 2016).

Kula; Karadivit yanardağının güneye doğru uzanan bir vadi başında, etrafı alçak tepelerle çevrilmiş, volkanik bir arazi üzerinde kurulmuştur. İlçenin yer aldığı toprak parçası, üçüncü jeolojik zaman sonucunda meydana gelen faylarla beliren volkanik dağlarla örtülüdür. Bu volkanik tepeler Kula platosu üzerinde yaklaşık 50 – 60 kadar püskürme merkezleriyle değişik bir görüntü vermektedir. Yer yer küçük dağlar ve ovalar vardır. Etrafı tepelerle çevrili, çanak şeklinde volkanik bir arazi üzerinde kurulmuş olan ilçenin kuzeyinde Demirci ve Selendi, güneyinde Alaşehir, doğusunda Eşme (Uşak), batısında Salihli (Manisa) ilçeleri yer almaktadır.

Kula ilçesinde görülen iklim, Akdeniz iklimi ve karasal iklim arasındadır. İlçe, İç – Batı Anadolu iklim bölümündedir. İlçede iklim genellikle yağışlı ve ılıman geçmekle birlikte, bazı yıllarda soğuk ve kurak geçer. Bu yüzden iklim değişkendir. Ortalama sıcaklık 14.3 °C’dir (<http://www.kula.gov.tr>, 2017).

Kulanın tarihi milattan öncesi yıllara dayanmaktadır. Kula civarındaki volkanik bölgeye antik devirde Katakekaumene adı verilmekteydi. “Yanık, yanmış arazi” anlamına gelen bu ifadeyi, Amasyalı Strabon (İ.Ö.54–İ.S.24); Vitruvius (İ.Ö. I. yy.); Byzantionlu Stephanos (6–7 yy.) ve Eusthatios (12 yy.) adlı antik yazarların eserlerinde görmek mümkündür (www.kula.gov.tr, 2017).

Kula ilçesinin ekonomisinin tarım ve dokumacılığa dayandığı söylenebilir. Kula ilçesine ait sosyo-ekonomik göstergeler incelendiğinde (Çizelge 1) tarım sektöründe çalışanların oranının % 70,82 olduğu görülmekle birlikte, bu oran sanayi sektöründe % 10,75; hizmetler sektöründe ise %18,44’dür. Türkiye ortalamasına bakıldığında tarım sektörü açısından Kula, Türkiye’deki 872 ilçe arasında 521. sırada yer almaktadır (Devlet Planlama Teşkilatı, 2004). Çizelge 1’de görülebilen bir diğer önemli nokta Kula ilçesindeki işsizlik oranının % 2,68 olmasıdır. İşsizlik oranının bu miktarda olmasının önemli etkenlerinden birisi okur yazar oranının % 85,86 olmasıdır ki; bu oran Kula nüfusunun % 14,14’ünün okur yazar olmadığı anlamına gelmektedir.

Çizelge 1. Kula ilçesine ait sosyo-ekonomik göstergeler

Table 1. Socio-economic indicators of Kula district

Göstergeler	(%)
Tarım Sektöründe Çalışanlar Oranı	70,82
Sanayi Sektöründe Çalışanlar Oranı	10,75
Hizmetler Sektöründe Çalışanlar Oranı	18,44
İşsizlik Oranı	2,68
Okur Yazar Oranı	85,86

Kaynak: (Devlet Planlama Teşkilatı, 2004)

Halicilik ve dokumacılık Kula’da Selçuklulardan bu yana süregelen ekonomik faaliyetlerdendir. Kula’da 17.yy.’ın sonlarında başlayan halıcılık günümüze kadar gelmiştir. Halıların halı tezgahlarında, kök boya ile boyanmış yün iplikten dokunan Kula halıları tüm ülkede ünlüdür. Kula’da dokumacılığın yanında dericilik de gelişmiş iş kolları arasındadır. Dericilik (Dabbaklık) Kula’da 5 bin yıl öncesine dayanmaktadır. Deri sanayisine bağlı olarak deri konfeksiyon atölyeleri kurulmuştur. Kula ekonomisine katkı sağlayan diğer sektör ise turizmdir. Alandaki turizm faaliyetleri beş başlık altında toplanabilmektedir. Bunlar: inanç turizmi (kiliseler, camiler ve türbeler); doğa turizmi (peribacaları, mağaralar ve volkanlar); kültür turizmi (geleneksel el sanatları); kent turizmi (Kula evleri, hamamlar, çeşmeler vs.) ve sağlık turizmi (kaplıcalar) dir. Turistik faaliyetler arasında son yıllarda öne çıkan odaklardan birisi ise ‘jeopark’ alanıdır.

Jeopark kavramının jeoturizm kavramıyla olan ilişkisi düşünüldüğünde, jeoparkın içerisinde bulunduğu yerleşime çok fazla katkısının olmadığı görülmektedir. Çizelge 2’de görüldüğü üzere Manisa’ya gelen turist sayısı, Ege Bölgesine gelen turist sayısının %7,4’ünü oluşturmaktadır. 2011 yılında Manisa’ya yaklaşık 14.000 yabancı ve yaklaşık 300 bin yerli turist gelmiştir. Bu rakam bölgeden geçen turist sayısı dikkate alındığında çok düşük bir rakamdır. Kesin rakamlara ulaşmak mümkün olmasa da Pamukkale’den Bergama yönüne gitmek için, Manisa içinden 500 bin turistin geçtiği tahmin edilmektedir. Manisa ilinde ilçeler ayrımında konaklayan ziyaretçi sayısı incelendiğinde toplam ziyaretçi sayısının 462.257 kişi olduğu, Kula’nın ise 9.115 kişi ile sınırlı kaldığı görülmektedir (Çizelge 2).

Bu oranlar incelendiğinde Kula’nın değil Türkiye çapında, Manisa ilinde dahi yeterli ilgiyi görmediğini söylemek mümkündür.

Jeopark’ın Koruma Statüsü ve Yönetimi

Kula Volkanik Jeoparkı çalışmaları 2004 yılında Dünya Jeoloji Kongresine verilen bir bildiri ile başlamış; 2007-2008 yıllarında AB hibe programları çerçevesinde alınan proje ile çalışmalar genişletilmiş ve 2011 yılında uluslararası jeopark kalite sertifikası alabilmek için proje birimi kurularak devam etmiştir. 5 Eylül 2013 tarihinde 12. si düzenlenen Avrupa Jeopark Konferansı’nda Kula Volkanik Jeoparkı Kalite sertifikası alınmış; böylece, Kula Volkanik Jeoparkı, Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk ve tek, Avrupa’nın 58. Dünya’nın 99. Jeoparkı olma ünvanını kazanmıştır (www.kula.bel.tr, 2017).

Çizelge 2. 2014 Yılı Manisa ilinde konaklayan ziyaretçi sayıları.

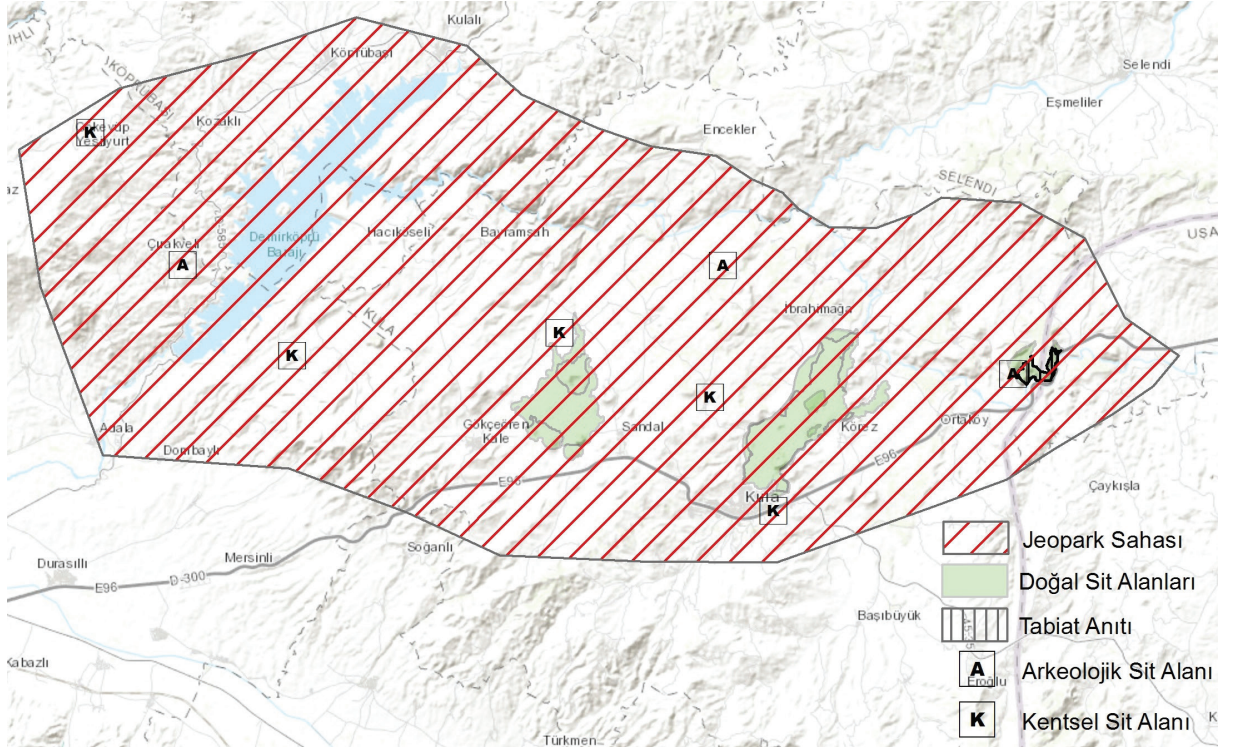
Table 2. Number of visitors in Manisa province in 2014.

İlçe	Yerli	Yabancı	Toplam Turist	Toplam Geceleme Sayısı
Şehzadeler-Yunusemre	136.72	15.553	152.273	221.263
Ahmetli	0	0	0	0
Akhisar	53.211	2.001	55.212	63.446
Alaşehir	14.492	17	14.509	17.55
Demirci	1.02	0	1.02	1.023
Gölmarmara	0	0	0	0
Gördes	8.709	0	8.709	8.709
Kırkağaç	0	0	0	0
Köprübaşı	425	3	428	1.17
Kula	8.109	54	8.163	9.115
Salihli	50.963	2.421	53.384	100.761
Sarıgöl	879	94	973	3.153
Saruhanlı	5.768	25	5.793	5.768
Selendi	1.334	0	1.334	1.334
Soma	948	0	948	3.835
Turgutlu	16.353	610	16.963	25.13
Toplam	298.931	20.778	319.709	462.257

Kaynak: www.manisakulturturizm.gov.tr, 2018

Kula Volkanik Jeoparkının büyük bir kısmı doğal ve arkeolojik sit alanları statüsündedir. Jeoparkın İzmir-Ankara karayolu üzerinde, Burgaz mevkiindeki kısmı (152 ha.) peribacası oluşumlarını içermektedir. Bu kısım “Tabiat Anıtı” statüsündedir ve Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın yetki alanındadır (Şekil 1).

tarhli ve 2720 sayılı yazısı üzerine, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 4. Maddesine göre, Bakanlar Kurulu’nca 14/3/2016 tarihinde kararlaştırılması ve 2016/8616 karar sayısı ile 15 Nisan 2016 tarih ve 29685 sayılı Resmi Gazetede yayınlanması vasıtasıyla Jeopark Belediyeler Birliği kurulmuştur. Jeopark Belediyeler Birliği,

Şekil 1. Kula Volkanik Jeoparkı kapsamındaki koruma statülü alanlar.

Figure 1. Conservation status within the scope of Kula Volcanic Geopark.

Kula Volkanik Jeoparkı, bulunduğu bölge itibariyle Kula Belediyesi ile Manisa Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde kalmakta ve bu sebeple ilgili belediyelerin yönetimindedir. Bunun yanında Manisa’nın doğal zenginliklerinin daha iyi tanıtılarak turizm potansiyelinin geliştirilmesi amacıyla Manisa ili, Kula ilçesinde, İçişleri Bakanlığı’nın 9/2/2016

Manisa Büyükşehir Belediyesi, Kula Belediyesi ve Salihli Belediyesi işbirliğinde kurulmuş olup, Kula Volkanik Jeoparkının araştırılması, tanıtılması gibi konularda çalışmalar yürütmektedir.

Merkezi yönetim açısından incelendiğinde ise sahanın koruma statülerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

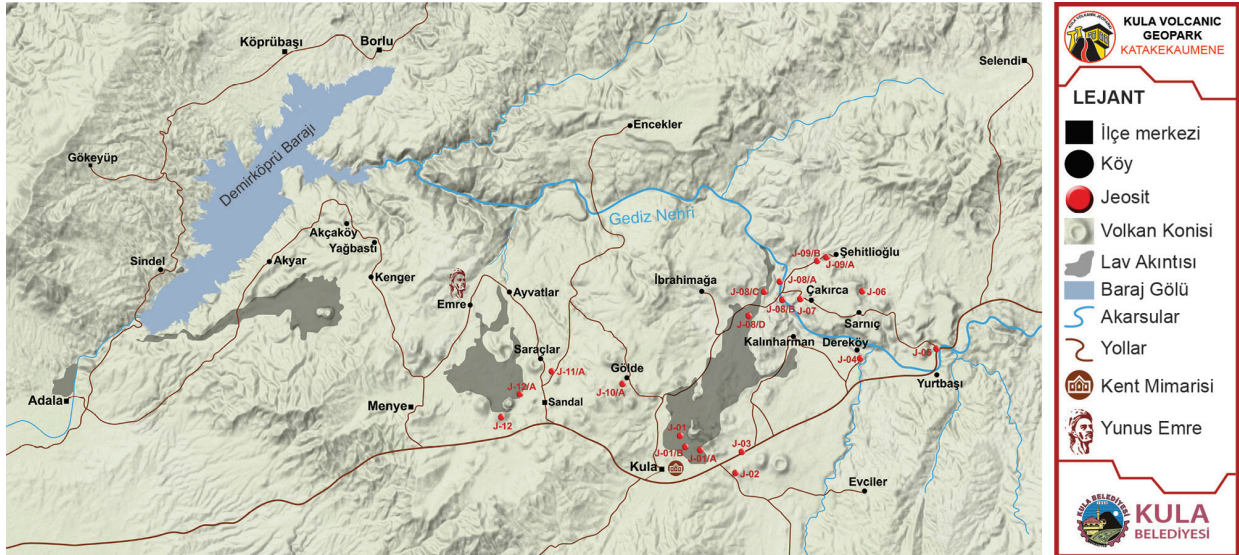
ve Orman ve Su İşleri Bakanlıklarının önemli rollere sahip oldukları söylenebilmektedir. Mevzuat açısından incelendiğinde jeopark alanının 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Sit alanlarının koruma ve kullanım koşullarının belirlendiği İlke Kararları (başlıca 99, 658, 740 sayılı ilke kararları), 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve Yönetmeliği'ne tabi olduğu görülmektedir.

Kula Volkanik Jeoparkının Jeolojik Özellikleri

Kula Jeoparkı Batı Anadolu-Ege eşiğinde, Manisa İli sınırları içerisinde yer alır. Yaklaşık 300 km² alan kaplayan Kula Jeopark sahası, ekseriyeti Kula İlçesinde olmakla birlikte kısmen

Salihli ilçesi ile Sandal beldesi, Gökçeören (Menye) Beldesi, Adala beldesi ve Gökeyüp beldelerini içine almaktadır. Jeopark içerisinde 80 adet volkan konisi, 5 adet maar, lav mağarası ve tüneli, sütun bazaltlar, peribacaları ve kırgıbayırlar bulunmaktadır.

Kula volkanikleri, Batı Anadolu'da Manisa il sınırı içinde, yaklaşık 30 - 35 km uzunlukta ve 10-15 km genişlikteki bir alanda, Kula ilçe merkezi çevresinde yüzlekler veren Kuvaterner yaşlı genç alkali bazaltik lav akıntıları ve tefralardır. Son derece ilginç olan bu volkanizma Türkiye'nin Kuvaterner yaşlı genç volkaniklerinin ender olarak görüldüğü alanlardan biri olup, volkan konileri, kraterler, lav akıntıları ve tefra örtüsü şeklinde ve aktüel volkan görünümündedir (Şekil 2).

Şekil 2. Kula Volkanik Jeoparkı unsurları.

Figure 2. Kula Volcanic Geopark's components.

Kula'nın jeolojisi ile ilgili olarak yapılan güncel çalışmalardan ilki Ercan (1981) tarafından yapılan çalışmadır. Çalışmada, Kula volkaniklerinin aralıklı üç ayrı evrede etkin oldukları saptanmıştır. Bunlar Burgaz volkanitleri; Elekçitepe volkanitleri ve Divlittepe volkanitleri olarak adlandırılmışlardır:

I. Evre;

Burgaz volkanitleri: Saptanan ilk evredir. Plato bazaltları şeklinde tepelerde yer alırlar. Daha genç olan 2. ve 3. evre oluşumlardan daha yüksektedirler. Volkan konileri bozulmuş ve yuvarlaklaşmıştır. Lavlar 30-40 m. yükseklikteki şevleri içeren yüksek platolar oluşturmuştur. Yaşları 1.1 milyon yıl olarak tespit edilmiştir.

II. Evre;

Elekçitepe volkanitleri: Lav ve piroklastiklerden meydana gelmişlerdir. I. Evre ile arasında fazla miktarda Tersiyer çökelleri aşındığından rölyefte alçalma olmuştur. Bu evrenin yaşının 300.000 yıl olduğu düşünülmekte olup, bu evreye ait koniler ve kraterler daha az aşınmış durumdadır. Bu evreye ait 45'ten fazla volkan konisi saptanmıştır. Volkan konilerinde sık aralıklı lav püskürmelerinin olduğu ve bacaların kapandığı düşünülmekte, bugün at nalı şeklindeki konilerin varlığının bunun bir kanıtı olduğu ileri sürülmektedir.

III. Evre;

Divlittepe volkanitleri: Kula volkaniklerinin en yeni evresidir. Öyle ki, volkan konileri, kraterler ve lav akıntıları tamamen aktüel görünümündedir. İkinci evre volkanlarından farklı şekillerde yeni meydana gelmiş gibi, sert ve sivri şekillerinden dolayı halk arasında "divlit"

olarak adlandırılmışlardır. Kraterlerden püsküren cüruf ve lavlar dağınık ve karışıktır. 60 km²'lik alana yayılmış olan bu oluşumlar üzerinde tırmanmak ve yürümek oldukça güçtür. Lavlar, koyu siyah renkleri ile diğer evrelerden ayırt edilebilmektedir. III. Evre volkanitlerine ilişkin lavlar kuzeybatı-güneydoğu yönünde dizilen 4 ayrı yerden ve 13 kraterden çıkmışlardır. Lav akıntıları içinde biriken gazlar yer yer yüzeyde kabartılara neden olmuş, gazlarını kaybederek katlaşıp kabuk oluşan bazı lavların altında lav tünelleri oluşmuştur (Ercan, 1981).

Kula bazaltlarının her üç evresinden de alınan örneklerin petrografik incelemeleriyle, aralarında petrografik açıdan bir farklılık olmadığı ve tümünün de porfiritik, yer yer de hyalopilitik dokuda oldukları, hamur maddelerinde volkanik cam, plajiyoklas mikrolitleri, bol ojit-olivin-hornblend tanecikleri; az miktarda da hipersten - nefelin-lösit-analsim-manyetit-ortoklas tanecikleri ve opak mineraller bulunduğu saptanmıştır. Petrokimyasal incelemeler sonucunda ise lavların alkalin nitelikte olup gençleştikçe alkali oranının arttığı ve potasyumca zenginleştikleri; siniatik kökenli oldukları; kimyasal yoldan alkali bazalt-hawaiiit-mugearit-trakibazalt-tefrit olarak adlanabilecekleri ve doğrudan manto kökenli oldukları ortaya çıkmıştır (Ercan vd., 1982).

Kula Volkanik Jeoparkı sahip olduğu bu jeolojik tarihi ile bulunduğu bölgenin tarihine yerbilimleri açısından ışık tutmasının yanında, bulunan ayak izleri ile kültürel geçmiş hakkında da bilgi sağlamaktadır. Çakallar Köyü'nün bulunduğu tepede, Kula volkanizmasının en genç oluşumları üzerinde lav akışından kaçan insanların ayak izleri; hatta lav tünellerinde bıraktıkları el izleri sayesinde hem volkanik aktiviteler hem de o esnada yaşanan olaylar hakkında fikir sahibi olunabilmektedir. Bu

izlerin hangi insanlara ait olduğu ve ne zaman bırakıldığı, en çok merak edilen ve üzerinde durulan konular olmuştur. Erinç (1970), izlerin bulunmasından önce bölgede yaptığı araştırmalara göre Çakallar volkanizmasını Kula çevresindeki volkanik oluşumların son evresine koymuş ve günümüzden 10.000 - 2.000 yıl önceki dönemde meydana geldiğini belirtmiştir. Bu yaşlandırma Ozansoy (1969)'un Gediz sekilerine dayanarak verdiği 250.000 yıldan çok farklı bulunmaktadır. Tekkaya (1976), izlerin üstünü kaplayan cüruf tabakasında, Sanver (1968) tarafından yapılan paleomanyetik incelemelerin sonuçlarına dayanarak, izlerin yaşının 12.000 yıl olduğunu kabul etmektedir. Göksu (1977), termo-lüminesans yöntemi uygulayarak yaptığı çalışmalardan 26.000 ± 5.200 ile 49.000 ± 4.800 yıl arasında sonuçlar elde etmiştir. 1969 yılında burada 200 kadar iz bulunduğu, bunlardan 33 tanesinin parçalanmadan çıkarılabildiği ve MTA Müzesine taşındığı, sonraki yıllarda bu sayının 60'a çıktığı kaydedilmektedir. Halbuki bugün burada 10 kadar bozuk iz ancak bulunabilmektedir. Bu alanın doğal sit olarak korunması gerektiği üzerinde çok durulmuş olmakla birlikte, etkili bir koruma bugüne kadar sağlanamamıştır (Kayan, 2015).

KULA VOLKANİK JEOPARKI İÇİN ÖNERİLER

Kula Volkanik Jeoparkı'nın koruma ve kullanım dengesi içerisinde sağlıklı bir şekilde yönetimini sağlamak, mevcut kaynak değerlerinin gelecek kuşaklara aktarımını gerçekleştirerek yerel kalkınmaya destek olabilmek için alandaki yönetim sisteminin doğru şekilde kurgulanması oldukça önemlidir.

Sağlıklı bir yönetimin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle yapılacak aktivitelerin ve aktivitelere yönelik alan kullanımlarının

planlanması gerekmektedir. Çalışmaların bir plan dahilinde gerçekleştirilmesi emek, maliyet ve zamanın etkin kullanımının yanında alanın bütüncül bir şekilde korunmasına fırsat tanıyacaktır.

Ülkemizdeki planlama mevzuatına bakıldığında bu ve benzeri alanlarda Koruma Amaçlı İmar Planları, Uzun Devreli Gelişme Planları ve Yönetim Planlarının yapıldığı görülmektedir. Alanda hangi planın kim tarafından yapılacağı ise alanın yasal statüsüne göre belirlenmektedir. Ancak Kula Volkanik Jeoparkı halihazırda birden fazla yasal statülü alanı (doğal sit alanları, arkeolojik sit alanları, tabiat anıtı gibi) kapsadığı için jeopark sahasında tek bir planlama çalışmasının yürütülmesi zordur. Bunun gerçekleştirilebilmesi için mevcuttaki koruma statülerinin tek bir şemsiye altında toplanması ile kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğinin sağlanması gerekmektedir. Her ne kadar bu durum zor görünse de Jeopark Yönetiminden sorumlu Jeopark Belediyeler Birliği'nin girişimleri ile gerçekleştirilebilecek bir çalışmadır. Jeopark Belediyeler Birliği alanının tamamından sorumlu ve bir bütçeye sahip tek oluşumdur. Bu nedenle diğer kurum ve kuruluşların sorumluluk sahaları ve planlama çalışmaları arasındaki eşgüdümün sağlanabilmesi, birliğin koordinasyonlu çalışmaları ile mümkün olabilecektir.

Kurumlar arası eşgüdümün sağlanmasının ardından alanın bütüncül bir şekilde yönetimini sağlayabilecek mekansal planlama çalışmalarına geçilebilecektir. Yapılacak planlama çalışmalarında dikkat edilmesi gereken hususlar iki başlık altında sıralanabilecektir;

- Alanın korunmasına yönelik yaklaşımlar ve
- Alanın kullanımına yönelik yaklaşımlar.

Alanın Korunmasına Yönelik Yaklaşımlar

Kula Volkanik Jeoparkı'nın korunmasına yönelik ilk çalışma şüphesiz ki jeopark sınırlarının net bir şekilde belirlenmesi olmalıdır. Sınırların kesin ve net belirlenmesinden sonra ise bu sınırlar içerisinde hangi değerlerin olduğunun kayıt altına alınması ve bu değerlerin hangi şartlarla korunacağı belirlenmesi gerekmektedir. Bu süreç aşağıdaki şekilde detaylandırılabilir.

Sınırların ve Kaynak Değerlerin Belirlenmesi

Gerek korunması gerekse kullanılması gereken bir jeoparkın sınırlarının belirlenmesi kurumsal sorumlulukların belirlenmesi ve geçerli mevzuatların uygulanabilmesi için şarttır. Kula Volkanik Jeoparkı'nda yukarıda bahsedildiği üzere yerel belediyeler, belediyeler birliği, bazı bakanlıklar yetkili olup alanda kısım kısım sit alanları, tabiat anıtı, kültür ve turizm gelişim bölgesi gibi koruma statülü sahalar mevcuttur. Jeopark alanında yapılacak yatırımların kim tarafından yapılacağı, hangi mevzuat hükümleri gereği hangi şartlarda korunabileceğinin tespit edilebilmesi ve bütüncül uygulamaların gerçekleştirilebilmesi mekansal sınırların belirlenmesi ile mümkündür. Sınırların belirlenmemesi ilerleyen zamanlarda kaynak veri tabanının eksik kurgulanmasına, dolaylı olarak değer kayıplarına ve kullanımların parçacı yaklaşımlarla kurgulanmasına sebep olabilecektir. Unutulmamalıdır ki; mekansal sınırlar aynı zamanda yönetsel sınırları ve bütçe sınırlarını da belirleyecektir.

Alana İlişkin Veri Tabanı Oluşumu

Yönetim danışmanı Peter Drucker'ın “ölçemediğiniz şeyi yönetemezsiniz” yorumu pek

çok konuda geçerli olduğu gibi korunan alanların yönetiminde de büyük bir geçerliliğe sahiptir. Kula Volkanik Jeoparkı'nın da koruma-kullanma dengesi içerisinde varlığını sürdürebilmesi kapsamında fiziksel, ekonomik ve sosyal analizlerin yapılması oldukça önemlidir. Sınırları ve kaynak değerleri belirlenen jeoparkta koruma önlemlerinin yeterliliği, kişilerin sağladıkları fayda ya da jeoparkın doğal süreçteki değişimi gibi pek çok konuda yaşanan olumlu ya da olumsuz değişimlerin belirlenmesi yapılacak analizlerle mümkündür. Bu kapsamda yapılacak,

- Fiziksel Yapı Analizlerinde, jeolojik ve jeomorfolojik incelemeler, hidrojeolojik yapıların analizi, toprak yapısı, risk analizleri vb. gibi sahanın fiziksel oluşumuna ait her tür verinin elde edilmesi,
- Ekonomik Yapı Analizinde, alanın çevresine sağlığı ekonomik kazanç ve kazanç türleri, istihdam olanakları, sahanın hinterlandı, potansiyel ekonomik kaynakları, turizm potansiyeli, ziyaretçi sayıları ve türleri gibi çok daha fazla çeşitlendirilebilecek verilerin toplanması,
- Sosyal ve Kültürel Yapı Analizlerinde, jeopark sahasının sahip olduğu kültürel değerler, jeopark sahasında ve çevresinde yaşayan kişilerin alanla ilgili bilgi-bilinç düzeyleri, jeoparkı sahiplenme düzeyleri, alanda gerçekleştirilen eğitim, kültürel, turistik ve rekreasyonel etkinlik türleri, bu etkinliklerin kültürel yapıyla etkileşimi, vb. verilerin elde edilmesi gerekmektedir. Elde edilecek her türlü verinin jeopark veri tabanında depolanarak belirlenecek zaman dilimlerinde yenilenerek takibinin sağlanması jeoparkın izlenmesi aşamasında da fayda sağlayacaktır.

Bölgeleme

Jeoparkın milyonlarca yıllık tarihini koruyarak gelecek nesillere aktarabilmenin temel koşullarından birisi hangi bölgelerin ziyaretçiler tarafından kullanılabilceği, hangi bölgelerin ise kullanılamayacağıın belirlenmesidir. Bu kararlar ise yapılacak analiz çalışmaları ile kaynak değerlerinin detaylı incelenmesi ile mümkündür. Yapılacak alansal değerlendirmede, ziyaretçi etkisiyle bozulabilecek, aşınabilecek noktalar ve alanlar mutlak koruma bölgeleri olarak belirlenebilecek, bu bölgelerin mümkün olduğunca ziyaretçi etkisine maruz kalmaması, sadece bilimsel araştırmalar için kullanılması uygun olacaktır. Sahanın tamamında yapılacak taşıma kapasitesi hesaplamaları ile ziyaretçi yoğunluğuna karar verilebilecektir. Verilecek bu kararlar kullanım kararlarının uygulamaya geçişinde gerekli sınırlamaları sağlayacaktır. Pek çok jeopark örneğinde (Burren National Park, Lesvos Petrified Forest Geopark, Møllerdall Geopark, English Riviera Geopark vs.) bu bölgeleme çalışmalarını görmek mümkündür.

Kullanımların Belirlenmesi ve Gerekli Önlemlerin Alınması

Jeopark sahasında farklı yoğunluklarda ziyaretçi dolaşımına izin verilecek bölgeler belirlendikten sonra, bu bölgelerde genel kullanım kriterlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bölgelerin jeolojik özellikleri göz önünde bulundurularak bu özelliklerin doğal aşınım sürelerini insan faaliyetleriyle kısaltabilecek uygulamalardan kaçınılmalıdır. Bu kriterler bölgelerdeki yürüyüş yollarının genişliğinden, bu yolların zemin kaplamalarına, yerleştirilecek uyarı ve tanıtım tabelalarından zorunlu ihtiyaçların giderilme noktalarına kadar pek çok konuyu içermektedir. Örneğin yürüyüş güzergahı oluşturulurken günde kaç insanın o yoldan yürüyebileceği, o yolun geçirimsiz mi yoksa geçirimsiz bir maddeyle mi kaplanacağı, yolun ziyaretçi baskısından korunması için insanların bir platform üzerinden mi yürütülebileceğine karar verilmelidir. Jeoparklar geniş alanları kapsadığı için ziyaretçiler için en uygun dolaşım güzergahları belirlenerek gerekli yönlendirici işaretler yerleştirilmelidir (Şekil 3).

Şekil 3. Yehliu Jeoparkı (Tayvan).

Figure 3. Yehliu Geopark (Taiwan).

(Kaynak: <https://daviegan.files.wordpress.com/2010/04/yehliu-01.jpg?w=640> Son Erişim: 25.04.2018)

Bu çalışmalar gerçekleştirilirken peyzaj düzenlemelerinin doğal yapıya etkileri de tartışılmalıdır. Görsel uyuma dikkat edilirken kullanılacak malzemelerin türünün zemine olası etkileri de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu aşamada Japonya’da Itoigawa Global Jeoparkı (Şekil 4) ve Çin’de Zhangye Danxia Jeoparkı (Şekil 5) bu uygulamalara güzel örneklerden olmakla birlikte Kula Volkanik Jeoparkı’ndaki yol düzenlemesi de oldukça işlevsel ve doğal yapı ile uyumludur (Şekil 6).

Jeoparkta mevcut bitki örtüsü dışında farklı bir bitkilendirme çalışmasının yapıp

yapılmayacağı, yapılacak düzenlemede bitki köklerinin kayalara ne şekilde etkide bulunabileceği, yağmur suyunun ne ölçüde tutacağı ya da fazladan bir su ihtiyacı ortaya çıkarıp çıkartmayacağı gibi konular göz önünde bulundurulmalıdır. Alana araçlarıyla gelen ziyaretçilerin hangi noktaya kadar araçları ile gelebilecekleri, araçlarını ne şekilde hangi noktalarda bırakmaları gerektiğine karar verilmelidir. Ziyaretçilerin toplanarak yoğunlaşacakları noktalarda gerekli önlemlerin alınması sağlanmalıdır.

Şekil 4. Itoigawa Küresel Jeoparkı (Japonya).

Figure 4. Itoigawa Global Geopark (Japan).

(Kaynak: <http://www.globalgeopark.org/News/News/9844.htm> Son Erişim: 24.04.2018)

Şekil 5. Zhangye Danxia Jeoparkı (Çin).

Figure 5. Zhangye Danxia Geopark (China).

(Kaynak: <http://travelwithkally.blogspot.com/2015/11/zhangye-danxia-national-geological-park.html> Son Erişim: 24.04.2018)

Şekil 6. Kula Volkanik Jeoparkı (Türkiye).

Figure 6. Kula Volcanic Geopark (Turkey).

(Kaynak : <https://www.yeniasir.com.tr/yasam/2015/11/20/kula-jeoparkina-ziyaretci-akini> Son Erişim:24.04.2018)

Katılımcı Bir Yönetim Anlayışı

Korunan alanların etkili yönetimi, ilgi grubu/paydaşlar olarak bilinen ve alanla yakın ilgisi bulunan tarafların yönetime dahil edilmesini gerektirir. Bilgilenen, katılan ve yetki verilen insanlar kendileri için daha iyi seçimler yaptıkları gibi yöneticiler ve karar vericilerin daha iyi seçimler yapmasına da yardımcı olurlar (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2007).

Kula Volkanik Jeoparkı'nın da daha etkin korunabilmesi için katılımcı yönetim anlayışının benimsenmesi gerekmektedir. Yapılacak ilgi grubu ve paydaş analizi sonrası mümkün olduğunca yüz yüze yapılacak toplantılar neticesinde alandan sağlanacak sosyal, ekonomik ve kültürel faydanın artması sağlanırken, kullanıcıların alanı daha fazla sahiplenmesi ve korunmasına katkıda bulunmaları sağlanabilecektir. Farklı uzmanlık gerektiren alanların o alanın uzmanlarınca ele alınmasına olanak sağlamak sorumluluğunun paylaşılmasının yanı sıra yapılacak çalışmaların başarı oranını da artıracaktır.

English Riviera Jeoparkı katılımcı yönetim anlayışı için güzel bir örnek olabilecektir. English Riviera Jeoparkı'nın yönetim yapısı incelendiğinde, farklı işlevler için farklı grupların yetkili kılındığı görülmektedir. Jeoparkta, alanın yasal korunmasından İngiltere hükümetinin Doğa Koruma Kurumunun (Natural England), araştırma faaliyetlerinde Plymouth Üniversitesi, Güney Devon Koleji ve yerel okulların, özel sektör katılımında Torbay İş Forum'unun (Torbay

Business Forum), yerel jeolojik uzmanlık konularında gönüllülük esasıyla kurulmuş olan Devon RIGS Grubunun (Devon Bölgesel Olarak Önemli Jeolojik ve Jeomorfolojik Siteler Grubu), eğitim, etkinlikler, turlar ve müzeler ile ilgili olarak Torbay Miras Forumunun (Torbay Heritage Forum), kültürel hizmetler, müzeler ortaklığı, çocuk hizmetleri, ulaştırma servisleri gibi konularda Torbay Konseyi'nin, turizm, pazarlama, ekonomik kalkınma, limanlar ve marinalarla ilgili konularda Torbay Kalkınma Ajansının ve jeosit alanlarının yönetiminde Torbay Sahil Güvenliğinin yetkili olduğu görülmektedir (The English Riviera Geopark Management Plan, 2016).

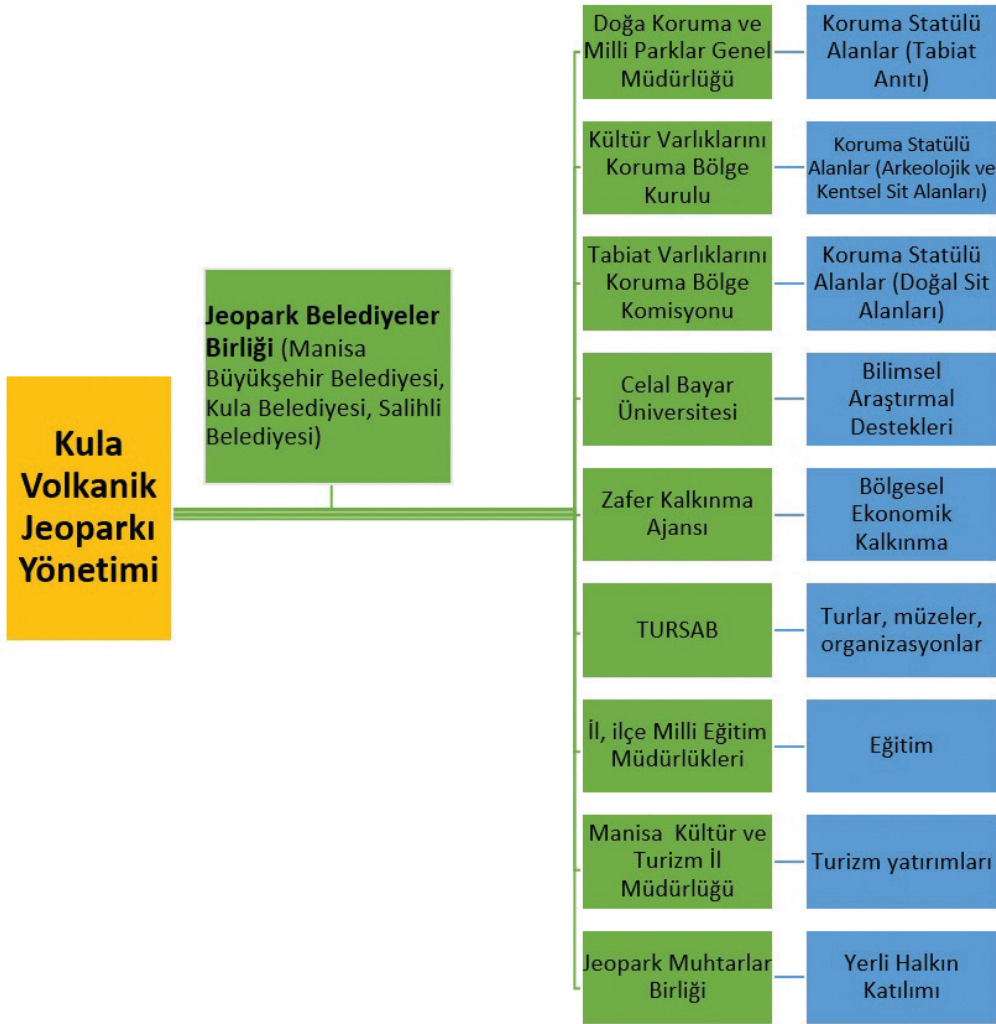
Kula Volkanik Jeoparkında da benzer bir oluşum sağlanabilecektir. Şekil 7'de gösterildiği şekilde, jeopark yönetiminde başta Jeopark Belediyeler Birliği olmak üzere, alandaki uzmanlık ve etkinlik çeşitliliğine göre gerekli kurum ve kuruluşlar yönetim zincirine eklenilebilecektir.

Alanın Kullanımına Yönelik Yaklaşımlar

Aktivitelerin Belirlenmesi

Kula Volkanik Jeoparkı'nın korunması ve kullanmasına yönelik aktivitelerin belirlenmesinde,

- Kaynak değerleri
- Ziyaretçi profili
- Yerel kültür ve yerel ekonomik değerler önem arz etmektedir.

Şekil 7. Kula volkanik jeoparkı genişletilebilir örnek yönetim modeli.

Figure 7. Kula volcanic geopark extensible sample management model.

Kaynak Değerler

Kula Volkanik Jeoparkı'nın kaynak değerlerini volkan konileri, peribacası oluşumları ve genç lav akıntıları oluşturmaktadır. Bu kaynak değerleri yüzyıllarca doğanın kendi dengesi içerisinde korunarak bugünlere ulaşabilmiştir. Bugün de yapılması gereken bu kaynak değerlerin mümkün olduğunca

korunarak sonraki nesillere aktarılmasının sağlanmasıdır. Ancak tüm bu oluşumları cam bir fanus içerisinde alarak korumak mümkün olmadığı gibi 21. yüzyılın sosyo-ekonomik kalkınma politikalarına da aykırıdır. İzlenmesi gereken yol, bu eşsiz doğal oluşumları kişilere öğretmek, tanıtarak korunmasıdır. Kaynak değerler için geçerli olan koruma mevzuatının

izin verdiği ölçülerde aktivitelerin (yürüyüş, bisiklet, fotoğrafçılık, sergi, resim, müzik vb. gibi aktiviteler) belirlenerek, hesaplanacak ziyaretçi taşıma kapasitesi sınırları dahilinde gerçekleştirilmesi ve kişilerin bu oluşumları sahiplenerek içselleştirmelerinin sağlanması jeoparkın gelişimi için önemlidir. Slovenya’da Karavanke Jeoparkı’nda tünellerin içinden geçen bisiklet rotaları kişileri tünellerden farklı deneyimlerle gezdirmekte, Norveç’de ise Via Ferrata Jeoparkı ise dağcılık eğitim noktaları ile çocuklara ve yetişkinlere dağcılık eğitimi almaları için fırsatlar yaratmaktadır. Kula Volkanik Jeoparkı’nda da buna benzer, ziyaretçilerin unutamayacağı farklı deneyimler yaşayabileceği aktivitelerin geliştirilmesi oldukça faydalı olacaktır. Geliştirilecek aktivitelerin mekandaki dağılımları jeolojik oluşumların hassasiyet derecelerinin göz önünde bulundurulması alanın korunması için oldukça önemlidir. Aktiviteler yapılacak bölgeleme çalışmaları ile sınırlandırılmalıdır. Oluşumların taşıma kapasiteleri doğrultusunda ziyaretçilerin gezebildiği ve dolaşabildiği her sahada bu ziyaretçilerin başarılı şekilde yönetilmesi gerekliliği unutulmamalıdır. Her ziyaretçinin jeopark sahasına bir takım olumsuz etkilerle ve karşılanması gereken zorunlu ihtiyaçları ile geleceği unutulmamalıdır.

Aktivitelerin belirlenmesi aşamasında;

- jeopark sahasının içselleştirilebilmesi,
- kazanımlarının kalıcı hale gelebilmesi,
- yerel ekonomiye destek olabilmesi
- alana özgü orijinal nitelikte olması ve
- jeoparkın tanıtımının sağlanabilmesi

için sanatsal ve sportif faaliyetlere imkan verecek etkinliklere yer verilmesi önemlidir.

Ziyaretçi ve İlgi Grubu Profillerinin Belirlenmesi

Jeopark içerisindeki aktiviteler planlanırken bu aktiviteleri gerçekleştirecek olan ziyaretçi kitlesinin ve alanla ilgili grupların profillerinin belirlenmesi önemlidir. Bunun doğru biçimde yerleştirilmesi gereken bir yapbozun parçaları gibi düşünmek de mümkündür. Doğru hedef kitlesi için doğru mekansal düzenlemeler hem sahanın korunması hem de kullanımların veriminin artması için şarttır.

Jeopark sınırları içerisinde yada yakın çevresinde yaşayan halk, alandan sorumlu kurum ve kuruluşlar, ziyaretçiler, jeopark ile ilgilenen yerel, ulusal ve uluslararası kuruluşlar, araştırma kurumları, yerel yönetimler ve diğer ilgililer, Kula Volkanik Jeoparkı’nın ilgi gruplarını oluşturmaktadır. Ziyaretçi profilini ise çocuk, yaşlı, kadın, öğrenci, akademisyen gibi farklı yaş ve meslek gruplarından kişiler oluşturmaktadır ki, bu oranlar alanda yapılacak kayıtlarla kesin olarak belirlenebilecektir. Ziyaretçi gruplarının profilleri jeoparktaki aktivitelerin çeşitliliğini belirlerken, çeşitlendirilecek aktiviteler ise kullanıcı profilini tekrardan değiştirebilecektir.

Kullanıcı profilinin yaş, eğitim ve amaçları doğrultusunda eğitim, rekreatif, sanatsal ve ticari etkinliklere karar verilebilecektir. İlgi grubunun çocuklar olması halinde çocuklara yönelik bir eğitim programı, akademisyenler olması halinde ise araştırmacılara yönelik alanlar belirlenmelidir. Belirlenecek aktivitelerin mekânsal kurguları da yine bu sınırlarda sabit bir noktada, sirkülasyona dayalı bir iz ya da alan özelinde geliştirilecektir. Eğitim aktiviteleri için açık/kapalı mekanların oluşumu, sanatçılar için sanat atölyesi, mini sergi salonu, açık hava sergi alanı, görsel sanat eğitimleri verilmesi, amfi tiyatro düzenlemesi, araştırmacılar için kütüphane fırsatlarının yaratılması, sportif faaliyetler için uygun parkurların belirlenmesi,

yerel kalkınmaya yardımcı ticari faaliyetler için üretim, sergileme ve satış birimleri gibi amaca hizmet eden mekânsal düzenlemelerden sadece bazılarıdır. Tüm bu aktivite çeşitliliğine dünyadaki pek çok jeopark sahasından örnek vermek mümkündür. Yunanistan'dan Lesvos Fosil Orman Jeoparkı, 30 ha alanıyla jeolojik zenginliklerinin yanı sıra sosyo-kültürel etkinlikleri ile ziyaretçileri alana çekmektedir. Gerek müzesinde gerekse açık alanda düzenlenen resim, heykel, fotoğraf sergileri, müzik ve tiyatro performansları, kitap tanıtımları düzenlenmekte, müzesi ve eğitim alanlarındaki aktiviteleri ile bilimsel çevrelerde tanınırlığını artırmakta, tarımsal turizm festivalleri, el sanatları atölyeleri ile yerli nüfusa ekonomik katkı sağlamaktadır (www.lesvosgeopark.gr, 2018). Çin'de Nanjing Tangshan Jeoparkı Müzesi jeoparktaki müze, sergi, bilimsel çalışmaların yürütüldüğü bir merkez olmasının yanı sıra jeoparkın vitrin yüzü olarak ziyaretçilerin çekim noktası durumundadır.

Alanda kişilerin zorunlu ihtiyaçlarının giderileceği (beslenme, dinlenme, WC gibi) noktaların oluşturulması da bu kapsamda değerlendirilebilecektir. Değerlendirme aşamasında toplumdaki ayrıcalıklı gruplar (yaşlılar, engelliler, çocuklar gibi) unutulmamalı, bu gruplara yönelik özel mekansal düzenlemeler gerçekleştirilerek fırsat eşitliği sağlanmalı, alınacak güvenlik önlemleri ile can ve mal güvenlikleri sağlanmalıdır. Japonya'da Tottori Sakyu Jeoparkı'nda engellilerin kumda kolaylıkla dolaşabilmeleri için kullanılan tekerlekli sandalyeler bu gereksinimin karşılanması yöntemine güzel örneklerdendir. Portekiz'de Naturtejo Jeoparkı'nda elektrikli bisiklet rotalarının belirlenmesi ve elektrikli bisiklet kullanımı hem ayrıcalıklı grupların alanı daha fazla kullanmalarını sağlamakta hem de ziyaretçilerin uzun parkurları daha rahat dolaşabilmelerini sağlamaktadır.

Yerel Kültür ve Yerel Ekonomi

Bir jeoparkın gelişebilmesi için yerel kültürün ön plana çıkartılması ve yerel ekonominin geliştirilmesi gerekmektedir. Yerel kültür kapsamında jeopark içerisinde bulunan arkeolojik değerler (arkeolojik kalıntılar, tümülüsler, antik yollar, kaleler, mezar anıtlar, dini mekânlar, höyükler, vb.), tarihi değerler (Alanın bulunduğu bölgenin prehistorik dönemlerden günümüze tarihi), etnografik değerler (jeopark içerisindeki yerel yaşantıya ait gelenekler, görenekler, geleneksel mimari vb. gibi) ve rekreasyonel değerler (mevcut trekking hatları, panoramik tur yolları, seyir terasları, alanda gerçekleştirilen sportif faaliyetler vb. gibi) yerel kültürü yansıtan bileşenlerdir. Tüm bu kültürel zenginliği kaynak değerlerle birlikte ele alarak yerel kalkınmayı destekleyecek ekonomik aktiviteler de önemlidir. Yerel ürünlerin satılması, yerli rehberlerin yetiştirilmesi, el sanatlarına yönelik eğitimler, festivallerin düzenlenmesi, turizm şirketleri ile bölgesel tur güzergahlarının belirlenmesi, ziyaretçilerin yerel yaşama dahil edilmesi (tarımsal faaliyetler, düğünler gibi), pansiyonculuğun teşvik edilmesi şeklindeki faaliyetler yerel ekonomiyi destekleyici etkiler yaratabilecektir. Burada unutulmaması gereken kilit nokta, jeoparkın gerek ulusal ve gerekse uluslararası platformlarda dikkat çekebilmesi için jeoparka özgü yenilikçi fikirlerin geliştirilmesidir. Jeoparkta sunulan yemek menülerinden, oluşturulan mekanların tasarımına kadar jeoparka özgü üretimlerin bulunması alanın kimliğinin oluşmasında ve tanıtımında büyük rol oynayacaktır. Almanya'da Vulkaneifel Jeoparkı'nda geliştirilen ve mineralli suların bir karışımı olan "Jeokokteyl" içeceği, Romanya'da Hateg Country Dinosaurs Jeoparkı'ndaki dinazor ekmekleri, Fransa'da Réserve Géologique de Haute'de üretilen ammonit çikolata ve ammonit ekmek bunlara örnek olarak verilebilecekken,

Portekiz’de Naturtejo Jeoparkı’nda geliştirilen jeo-fırınlr, jeo-restorantlar, spa ve sağlık merkezleri yerelde geliştirilen ticari oluşumlara örnek verilebilecektir.

Yazının önceki bölümlerinde bahsedildiği üzere, Kula’nın dörtüüz yıllık halıcılık, beşbin yıllık dericilik faaliyetleri ve bunun yanında geleneksel el sanatları ve kent turizmi potansiyelleri (Kula evleri, hamamlar, çeşmeler, kaplıcalar vs.) Kula Volkanik Jeoparkı’na özgün fikirlerin geliştirilmesi yönünde önemli ayrıcalıklar sağlayacaktır. Bu zenginliklerin doğru kurgulanması ve akılcı pazarlama stratejileri sayesinde jeopark sadece jeolojik zenginliği temelinde değil, aynı zamanda yerel ve geleneksel kültürel mirası üzerinden de ekonomik kalkınmayı sağlayabilecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kula, Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk ve tek, Avrupa’nın 58. ve Dünya’nın 99. jeoparkına sahip olan bir ilçe konumundadır. Bu jeoparkın Türkiye’deki diğer jeolojik özellikli alanlardan ayıran en önemli özelliği, Türkiye’nin en genç volkaniklerine sahip olmasıdır.

Jeopark günümüzde birden fazla kurumun sorumluluğu altında ve birden çok koruma statüsü ile koruma mevzuatına tabi olarak yönetilmektedir. Fiili duruma bakıldığında her ne kadar Kapadokya ya da Pamukkale gibi tüm Türkiye çapında tanınıyor olmasa da, gerekli prosedürlerin tamamlanmasıyla Avrupa Jeoparklar Ağı’na ve dolayısıyla Küresel Jeoparklar Ağı’na üyeliği kabul edilmiştir. Farklı bir ifadeyle, Kula Volkanik Jeoparkı benzerlerine ek olarak küresel ölçekte tanınabilirliğe erişmiş yegane zenginliklerimizden birisi durumundadır.

Ancak yine fiili duruma bakıldığında Kula Volkanik Jeoparkı gerek tanıtımının iyi yapılamaması, gerekse yöre halkına yoğun bir ekonomik kazanç sağlayamadığı için tanınırlığı düşüktür. Jeoparkın mevzuatta belirlenmiş bir sınırı, bu sınırlar içerisinde mekânsal, idari ve mali açılardan yönergeleri içeren bir planlama çalışması da mevcut değildir. Bu özellikleri sebebiyle küresel ölçekteki jeoparklarla karşılaştırıldığında Kula Volkanik Jeoparkı’nda sahanın korunması, etkinliklerin çeşitliliği, çevresindeki yerleşimlere sağladığı maddi kazanç ve kalkınma desteğinde yetersizlikler olduğu görülmektedir. İşsizlik oranı yüksek, okur-yazarlık oranı düşük ve hizmet sektöründeki işgücü oranı düşüktür. Alandaki turist ve geceleme sayıları da düşük olup, “jeopark” özelliğiyle turizm sektörüne yeterince katkı sağlayamamaktadır. Küresel Jeoparklar Ağı’na üye olarak, küresel bir görünürlüğe sahip olan Kula Volkanik Jeoparkı’nın dünyadaki rakipleriyle rekabet eder hale gelebilmesi için ise öncelikle yerel ve ulusal düzeydeki bu yetersizliklerin giderilmesi gerekmektedir.

Korunması gerekli bir alanın sonraki nesillere aktarılması, ancak kullanımların belirlenecek kıstaslar doğrultusunda planlanması ve bütüncül yönetimiyle mümkündür. Yasal ve yönetsel açılardan yetki ve sorumlulukların kesin ve net bir şekilde belirlenmediği korunan alanlarda yaşanabilecek kaos, alandaki koruma önlemlerini işlevsiz kılmakla birlikte kullanımlarda da karmaşaya sebep olacaktır. Bu sebeple Kula Volkanik Jeoparkı’nın tüm insanlık ve dünya için geçerli olan kaynak değerlerinin korunması, alanın Kula ve çevresine ekonomik kalkınma desteği verebilmesi için jeopark sınırlarının belirlenmesi ve bu sınır içerisindeki yetki karmaşalarına son verilmesi gerekmektedir.

Alandaki etkili ve yetkili kurum, kuruluş ve kişiler tek bir yapılanma içinde bütünleşik olmalı, rol ve sorumlulukları belirlenmelidir.

Sadece Kula Volkanik Jeoparkı için değil, ülkemizdeki diğer tüm jeoparkların daha etkin yönetilebilmesi için korunan alan mevzuatı içerisinde jeoparklara özel bir başlık belirlenmeli ve bu başlığa bağlı yönetim planları hazırlanmalıdır. Hazırlanacak yönetim planı sahanın hem korunarak sonraki nesillere aktarımı konusunda gerekli önlemleri almalı, hem de yerli halkın alanı sahiplenmesini ve alandan sosyal-ekonomik gelir sağlamasına zemin hazırlamalıdır. Kullanıcı profillerine uygun mekansal düzenlemelerin yapılması, mekansal düzenlemelerin ise korunması gerekli fiziksel yapıya en az etkisi olacak şekillerde tasarlanmalıdır. Jeoparkın fiziksel, ekonomik, sosyo-kültürel verilerini içeren veri tabanı oluşturularak belirlenen süreler içerisinde güncellemelerin yapılması sağlanmalıdır. Veri tabanının sürekliliğinin sağlanması ile alandaki doğal ve yapay etkiler ölçülebilmeli; fiziksel, ekonomik ve sosyal değişimler izlenebilmelidir. Kaynak değerlerini oluşturan jeolojik ve arkeolojik kalıntılar özenle kayıt altına alınmalı ve etkin bir şekilde korunması sağlanmalıdır. İlgili jeoparkta yer alan ayak izi fosillerinin sayısındaki azalmanın diğer değerler için de yaşanmaması için gerekli güvenlik ve koruma önlemleri alınmalıdır.

Kula Volkanik Jeoparkı'nın Türkiye'deki diğer jeoparklardan daha farklı olmasını sağlayan Avrupa Jeoparklar Ağı ve Küresel Jeoparklar Ağı'nın gerektirdiği kriterler gerçekleştirilerek bu ağın avantajlarından faydalanılmalıdır. Küresel ölçekte tanınırlığı artacak olan jeoparkın, ziyaretçilerini kabul ederek yöre halkına sosyal ve ekonomik kalkınma fırsatları yaratması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Çiftçi, Y., Güngör Y., 2016. Jeopark projeleri kapsamındaki doğal ve kültürel miras unsurları için standart gösterim önerileri. Maden Tetkik ve Arama Dergisi, 153, 223-238.
- Çevre ve Orman Bakanlığı, 2017. Korunan Alan Planlaması ve Yönetimi, Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi Deneyimi, TŞOF Trafik Matbaacılık A.Ş., Ankara, 26.
- Devlet Planlama Teşkilatı, 2004. İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. Ankara.
- English Riviera Geopark Management Plan, 2016. Torbay Coast and Countryside Trust. Cockington Court, 5.
- Ercan, T., 1981. Kula Yöresinin Jeolojisi ve Volkanitlerin Petrolojisi, İstanbul Yerbilimleri Dergisi, 3 (1-2), 77-124.
- Ercan, T., Öztunalı, Ö., 1982. Kula Volkanizmasının Özellikleri ve İçerdiği «Base Surge» Tabaka Şekilleri, Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni, 25, 117 -125.
- Erdem, N.Ö., 2015. Jeoparklar ve Küresel Ağlar ile Bütünleşmenin Önemi, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, Haber Bülteni, 2, Ankara, 5.
- Eriç, S., 1970. Kula ve Adala Arası Genç Volkan Reliifi. İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, 9 (17), İstanbul, 20.
- Farsani, H.T., Coelho, C., Costa, C., 2012. Geoparks and Geotourism: New Approaches to Sustainability for the 21st Century, Brown Walker Press, ISBN-10:1-61233-552-7, USA, 26-27.
- Göksu, Y., 1977. Fosil İnsan Ayak İzleri Taşıyan Volkanik Tabakaların Termoluminesans Özellikleri ve İzlerin Tarihlendirilmesi. ODTÜ Fizik Bölümü. Ankara, Doçentlik Tezi.
- Güngör, Y., 2012. Turizmde Yükselen Eğilim: Jeoturizm, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Haber Bülteni, 2012 (2), Ankara. 227.
- Kayan, İ., 2015. Demirköprü Baraj Gölü Batı Kıyısında Çakallar Volkanizması ve Fosil İnsan Ayak İzleri, Ege Coğrafya Dergisi, 6 (1).

- Kazancı, N., 2001. Jeolojik Miras üzerine. Mavi Gezegen, 2001(4), 4-9.
- Koçan, N., 2013. Kızılcahamam-Çamlıdere (Ankara) Bölgesi, Jeolojik Mirasın Koruma Kullanma Potansiyeli, Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, 2013, 13 (1), 36-47.
- Madonie Bildirgesi, 2004. (<http://www.europeangeoparks.org/wp-content/uploads/2012/03/THE-MADONIE-DECLARATION.pdf>).
- MTA, 2015. Jeopark Alanları Ulusal Listesine Öneri Sunma Çalışmayı Raporu, Ankara.
- Ozansoy, F., 1969. Türkiye Pleistosen fosil insan ayak izleri. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Dergisi, Ankara.72, 204-208.
- Sanver, M., 1968. A paleomagnetic study of Quaternary volcanic rocks from Turkey. Phys. Earth Planet. Interiors. North Holland Pub. Com. Co. Amsterdam, 1, 403-421.
- Tekkaya, İ., 1976. İnsanlara Ait Fosil Ayak İzleri. Yeryuvarı ve İnsan, Türkiye Jeoloji Kurumu. Ankara, 1.2. 8-10.
- TUİK, 2016. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi. http://www.europeangeoparks.org/?page_id=4499 son erişim: 24.04.2018
- http://www.europeangeoparks.org/?page_id=168 son erişim: 13.12.2017
- http://globalgeoparksnetwork.org/?page_id=5#). Son erişim 05.02.2018
- <http://www.jemirko.org.tr/jeolojik-miras-terimleri/>. Erişim:11.12.2017
- <http://www.kula.gov.tr/ulasim-ve-cografya>, son erişim:19.12.2017
- <http://www.kula.bel.tr/kula-volkanik-jeopark.aspx>, son erişim: 19.12.2017
- <http://www.kula.gov.tr/ilcemiz-tarihcesi>. Son erişim:19.12.2017
- <http://www.lesvosgeopark.gr/en/petrified-forest>. Son erişim:03.04.2018
- <http://www.manisakulturturizm.gov.tr/TR,151850/istatistik-ve-veriler.html>. Son erişim: 15.01.2018
- <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/earth-sciences/unesco-global-geoparks/list-of-unesco-global-geoparks/> son erişim:13.12.2017
- http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/SC/images/Application_dossier_UGG_15Dec_2016.pdf. Son erişim:19.12.2017
- <https://daviegan.files.wordpress.com/2010/04/yehliu-01.jpg?w=640>. Son erişim: 08.06.2018
- <http://www.globalgeopark.org/News/News/9844.htm> Son erişim: 08.06.2018
- <http://travelwithkally.blogspot.com/2015/11/zhangye-danxia-national-geological-park.html> Son erişim: 08.06.2018
- <https://www.yeniasir.com.tr/yasam/2015/11/20/kula-jeoparkina-ziyaretci-akini> Son erişim: 08.06.2018